

- zus Christus... een volk te voorschijn te roepen, dat aan de greep van Gods gericht zal ontkomen. Dat plan kon niet door mensen ooit worden bedacht - daar is het veel te diep voor". (De Reformatie, 57/34, 29 mei 1982, blz. 530).
21. Zie 1, 2e kolom.
 22. De bijdrage van J. Lever en L. Vlijm over biologie in "Wetenschap en Rekenenschap 1880-1980". Een eeuw wetenschapsbeoefening aan de Vrije Universiteit, Kok, Kampen, 1980, § 2.3. Schepping en evolutie, blz. 267, 268.
 23. Over de algemene situatie bij het christelijk voortgezet onderwijs sprak Ds. C. J. Smelik in 1966 op de Mannenbondsdag. Zie het artikel "Door de branding" in Petah-ja, 20/8, sept. 1966.
 - 23a. Zie 10, Hooykaas, blz. 17, over van Musschenbroek: "de natuurlijke theologie (wordt) hier verondersteld alleen maar inzicht a posteriori te geven".
 24. Ned. Dagblad, Variant van 17 april 1982, blz. 5.
 25. Geref. Kerkbode, Groningen, Friesland, Drenthe 33/12 + 33/15, resp. 20 maart '82 + 10 sept. '82. "Is het gereformeerd onderwijs te beschermend?"
 26. Dr. J. Douma, "Kritische aantekeningen bij de Wijsbegeerte der Wetsidee", Groningen, 1976, blz. 32-40 en 79-80.
 27. Hans A. Tolhoek, "Natuurwetenschap en samenleving", Historische en hedendaagse aspecten, Werkuutgave Socialistiese Uitgeverij Nijmegen, 1977.
 28. Arie Rip, "Wetenschap als mensenwerk", over de rol van de natuurwetenschap in de samenleving, Ambo, Baarn, 1978.
 - 28a. Dr. L. Praamsma, "De kerk van alle tijden", deel 2, blz. 244/245. De nadruk lag bij Cartesius' aanpak op het logisch redeneren, waarbij de wiskunde een grote plaats innam. Als rationalistisch wijsgeer en als wiskundige verwierf hij grote roem.
 29. A. Janse, "Van Dordt tot '34", blz. 29.
 30. Zie 14, hoofdstuk 2, vooral blz. 49-73.
 31. Zie 14, blz. 88.
 32. Dr. L. Praamsma, "De Kerk van alle tijden, deel 3, blz. 308.
 33. Dr. H. Bavinck, "Gereformeerde Dogmatick", deel 1, Kok, Kampen, 1918, blz. 545.
 34. Interview, gepubliceerd in "Trouw" van 21 mei 1979, blz. 7: "Geloven is voor de nederigen," n.a.v. de verschijning van Mr. J. van der Hoeven, "Wie doof is kan niet zingen"
 35. J. R. Wiskerke, "De strijd om de sleutel der kennis", De Vuurbaak, Groningen, 1978, resp. blz. 26, 30, 27, 33 en 34.
 36. Lezers die nog niet genoeg hebben aan de onder 4 genoemde publikatie kan ik aanbevelen: J. Kuijlen "De relatie tussen Marx (1818-1883) en Darwin (1809-1882) in "Intermediair", 18e jg 20-21 mei 1982.

ook dit was koning David - zijn beeld volgens het boek 1 kronieken -

prof. drs H. M. Ohmann

Mijn heer de Voorzitter en mijne heren leden van het bestuur, Geachte Vergadering,

De titel van mijn toespraak is: "Ook dit was Koning David; zijn Beeld volgens het Boek 1 Kronieken".

Het zou mij niet verwonderen, wanneer, bij het lezen van de aankondiging van dit onderwerp, de argeloze bijbellezer - als ik hem zo mag aanduiden - (en daar ligt niets misprijzends in) - de vraag bij zich voelt opkomen: Wat moet ik van die titel denken? Alsook: Waar wil de spreker van deze middag heen?

Ik voor mij ben dankbaar dat er zulke argeloze, onbevangen lezers van de Bijbel zijn, die dit boek nemen zoals het zich aan ons presenteert: als Gods op schrift gestelde Woord; als Heilige Schrift Hun uitgangspunt is het mijne ook en dat zegt al veel in deze tijd vol van kritische benadering der Schriften. Met dankbaarheid nemen we kennis van ieder blijk van Schriftgeloof. En toch willen we daarmee niet volstaan. Met inachtneming van dit vertrekpunt wil ik terstond als mijn bedoeling kenbaar maken en t.o.v. U die hier luistert mijn verwachting uitspreken, dat we nu tezamen ook verder

en dit was prof. Ohmann naar zijn beeld uit Kampen.

gaan en vorderen in de kennis en het begrip van diezelfde Heilige Schrift. Argeeloos zijn zij die de Bijbel geloven, of eenvoudig zoals ze in diezelfde Bijbel worden genoemd, maar dat is toch bepaald iets anders dan onkundig of dom. In de Heilige Schrift bezitten de eenvoudigen een boek dat hen *wijsmaakt* tot zaligheid: "Zij zullen allen van God geleerd zijn" (Jes. 54:13; Joh. 6:45). Mijn speech van deze middag wil daarbij enige handreiking bieden.

De Bijbel immers is een boek dat, hoezeer ook gekend om zijn eenvoud en door de Kerk als doorzichtig beleden (*Perspicuitas*), nietemin steeds weer om onderzoek vraagt. Kenmerkend voor dat onderzoek is de goede uitlegkundige regel dat we Schrift met Schrift moeten vergelijken. En het is de kracht van de Bijbel dat dit kan; dat ze de toets doorstaat; dat het een *innerlijke eenheid* is. We stellen dit nadrukkelijk, omdat er op die eenheid al van de oudste tijden af is afgedongen; een tendens in de laatste jaren wel heel duidelijk merkbaar. We raken hier aan het bekende punt van de tegenstrijdigheden in de Bijbel. Mensen, wier houding tegenover en benadering van dit boek beslist niet de onze is, hebben met een ijver en talent een betere zaak waardig, die tegenstrijdigheden willen opsporen teneinde hun verzamelde bevindingen als een wapen tegen de

Kerk te gebruiken. We weiden daar nu niet verder over uit.

Een van die tegenstrijdigheden, men kan hier zelfs spreken van een reeks van contradicties, zou de uiteenlopende voorstelling zijn, die in de boeken Samuel en Koningen enerzijds, in de boeken 1 en 2 Kronieken anderzijds, van het verloop der geschiedenis zou worden gegeven. Aangezien het tijdperk, in beide reeksen boeken beschreven, hetzelfde was en we in Samuel-Koningen zowel als in Kronieken, dank zij die parallelie, met de zelfde gebeurtenissen en personen werden geconfronteerd, zouden we hier een prachtig middel hebben om te controleren en uit te maken in hoe verre bepaalde Bijbelboeken de toets zouden kunnen doorstaan; de toets van het waarheidsgetrouw zijn. Dezelfde zaken kwamen aan de orde en dezelfde personen verschenen ten tonele, maar hoe verschillend was het verslag dat hiervan werd gedaan wanneer je dat van Samuel zou leggen naast dat van Kronieken. Reeds langer had dit de aandacht getrokken, maar zo'n anderhalve eeuw geleden begonnen de Oudtestamentische geleerden hier een onderwerp van speciale studie van te maken. Men ging alle verschilpunten op een rijtje zetten en trachtte vervolgens die onder een noemer te brengen. Men wilde weten niet alleen waar Samuel-Koningen en Kronieken in de weergave der feiten verschilden, maar ook WAAROM de auteurs zich op die plaatsen van elkander verwijderden, om dan daaruit weer een bepaalde geestesgesteldheid te distilleren, waardoor de schrijvers van resp. de ene en de andere reeks zich zouden hebben laten leiden. Met name bij de tekening van het leven van David, een figuur die in de beide reeksen zo'n grote plaats innam, zouden die discrepanties voor het grijpen liggen.

Op papier heb ik de voornaamste verschilpunten in twee kolommen naast elkaar geschreven en ik zal trachten dit van deze plaats zo goed mogelijk door te geven.

SAMUEL-KONINGEN

Geschiedenis van Davids omzwervingen uitvoerig beschreven.

David 7½ jaar koning in Hebron; strijd met Isboseth en Abner.
De lijst van Davids helden vermeld aan het slot. Toen pas kon David ze om zich hebben verzameld.

Samuel weet niets van zo'n hulding.

Samuel vertelt de ware toedracht en begint met de verbannen vluchteling, zo besluit men hieruit.

2. Sam. 6 De opvoering van de Ark beslaat slechts één hfst.

Michals verachting voor de dansende koning wordt door haar ook met zoveel woorden aan hem kenbaar gemaakt.

2 Sam. 7 In het verhaal van Davids voor-nemen een tempel te bouwen, zou Gods belofte voor hem een huis, een dynastie, te bouwen centraal staan.

2 Sam. 8-10 Overzicht van Davids oorlogen.

2 Sam. 11 v. Davids zonde met Bathseba en t.o.v. Uria; Amnon en Tamar; opstand van Absalom etc.

2 Sam. 21 De Gibeonieten en de zonen van Rizpa.

Strijd tegen de Filistijnen.

2 Sam. 24 Volkstelling en Straf ter afsluiting.

1 Kon. 1 David seniel; nauwelijks meer in staat om zelf leiding te geven.

KRONIEKEN

niet of nauwelijks vermeld.
(zie echter 1 Kr. 12)

1 Kr. 10: Jahwe geeft het koninkrijk zo maar aan David.

1 Kr. 11: Lijst van helden terstond aan het begin. Zo'n schitterend koning was hij toen reeds. Ja, 1 Kron. 12 bevat een lijst van groten die reeds in Sauls tijd David hulddigen.

Kronieken biedt een overtrokken beeld. Zie maar die lijst van rijksgroten, kunstig geordend naar de twaalf stammen, met fantastische cijfers. Die cijfers, daarin zoekt de auteur zijn kracht.

1 Kron. 12 Priesters en Levieten behoren tot de garde van de koning.

Kron. haalt het geestelijke en wereldlijke door elkaar.

1 Kron. 13, 15 en 16 De auteur besteedt 3 hfds aan de opvoering van de Ark. Voor alles moet Jerusalem de Heilige Stad worden.

Michals verachting vóór wel, maar haar woorden tót David niet vermeld. Op zo'n toon pleegt een vrouw zich niet te uiten tegenover de koning.

In het relaas van 1 Kron. 17 zou de te bouwen tempel in het middelpunt staan.

1 Kron. 18-20 Overzicht van zijn oorlogen met het oog op het verkrijgen van geld en materiaal voor de tempelbouw. De "chronique scandaleuse" helemaal verzwegen.

In Kronieken niet vermeld.

In Kr. wel vermeld, met weglating van vss. 15-17 (de grote Koning kan niet uitgeput raken!)

De geschiedenis van Volkstelling en Or-nans dorsvloer is de voorbereiding voor en leidt over naar Davids inspanningen m.h. oog op de tempelbouw. Davids verdiensten hiervoor breed uitgemeten; zie: 1 Kron. 21-27.

1 Kron. 28 en 19: David laat Salomo in een plechtige vergadering in tegenwoordigheid van de groten van het rijk zalven.

Tot zover dit overzicht. Ik noemde slechts enkele dingen. Wie zich er nader in zou willen verdiepen kan ik het lezen van de geschriften van Prof. B. Holwerda aanbevelen. Hij behandelt deze zaak in zijn Oudtestamentische Voordrachten, Deel II: Bijzondere Canoniek, Van de Berg, Kampen, 1972, blz. 41-43, in het kader van een bespreking van de Pentateuchkritiek in de vorige eeuw, zoals die met name door Julius Wellhausen werd ontwikkeld. Men zou in dit verband ook de naam van onze landgenoot Abraham Kuenen kunnen noemen, Professor O. T. te Leiden, of van nog anderen die mede de stoot hebben gegeven tot het invoeren en toepassen van wat we kunnen noemen de evolutionistische methode in de bestudering van het Oude Testament. U weet wat daarmee is bedoeld. Vanmorgen nog hebben we br. Wiegers hierover horen refereren toen hij onze aandacht vroeg voor het evoluti-

onisme, in zijn vakgebied, de geologie, waar we gewoon zijn die term tegen te komen. Wie het heeft over evolutie, of beter: evolutionisme, doelt in de regel op de toepassing van dit schema, deze hypothese (want anders is het niet!) in het delfstoffen-, planten- of dierenrijk. Maar op theologisch gebied en dan bepaald in de Bijbelwetenschap heeft het zich ook doen gelden. Hoe dat kan? Wel, evenals de geleerden in de opbouw der aardkorst, de planten- of dierenwereld een ontwikkeling van het hogere uit het lagere meenden te kunnen vaststellen, die miljoenen jaren omspannen zou, hebben theologen in de vorige eeuw gemeend in de religies van de volken op aarde zo'n opklimmende reeks te kunnen constateren; een evolutie die leidde van een zeer primitief stadium, via allerlei tussenliggende steeds hogere trappen, naar de hoogste trap van ontwikkeling: De godsdiensten der volken hielden gelijke tred met de vooruitgang van hun denk- en voorstellingsvermogen, met hun beschavingspeil. Op een bepaalde trap kon men een bepaald type godsdienst verwachten. Bij zeer laagstaande volken een heel primitieve vorm van religie, een geloof aan duistere machten of geesten, dynamisme, animisme, fetisjisme. In iets hoger staande maatschappijvormen van landbouwers of veehouders weer hogere vormen en zo'n hogere vorm was dan b.v. het polytheïsme of veel godendom (!) Op een nog weer hogere sport van de evolutieladder trof men een meer geestelijk type van godsdienst aan, waarin de nadruk sterker werd gelegd op de ethiek, het besef van goed en kwaad. En op de allerhoogste trap stond dan een zuiver geestelijke godsdienst, en die eer was weggelegd voor het christendom. Het is een "eer" waar we overigens niet zo gelukkig mee zijn. Wij begeren geen plaats op welke sport ook van de evolutionistische ladder, ook niet op de hoogste. Het Christelijk Geloof is uniek dank zij Gods Openbaring die er de bron van is. En wij delen dit geloof met onze eerste voorouders Adam en Eva, dus is het zo oud als de wereld.

Maar bovengenoemde geleerden, die al spoedig een hele school vormden, die aanhangers vond over de hele wereld, dachten daar anders over. Hun principe was: Wat gold of geldt in wat wij noemen heidense religies, moet ook van toepassing zijn op de godsdienst van de Bijbel. Zouden andere volken die stadia doorlopen hebben en Israël niet? Maar dat was uitgesloten. Dit stelsel met zijn ijzeren regel gedoogde geen uitzondering. En zo ging men de Bijbel na, te beginnen bij het Oude Testament, om te zien of die noodwendige ontwikkelingsgang ook daar niet te ontdekken zou zijn. Toen het Bijbels materiaal erg weerbarstig bleek en zich niet gewillig liet persen in het evolutionistische schema, kwam men met de voorstelling dat de Bijbel, het Oude Testament met name, het echte verloop der dingen niet getrouw weergeeft. Niet het schema moest bij de Bijbel, maar omgekeerd de Bijbel bij het schema worden aangepast. Zo kwam men tot de (onder)stelling dat in het Oude Testament zoals wij het nu kennen oudere en jongere of latere elementen hopeloos door elkaar waren geraakt. Het eerste boek Genesis en ook de andere boeken van de Pentateuch, die volgens eigen getuigenis dateren uit de dagen van Mozes, zouden volgens de Schriftkritiek in een eeuwen omspannend proces, durend van Mozes tot na de ballingschap, langzamerhand tot stand zijn gekomen. Het eenvoudige, argeloze kerkvolk had daar geen erg in, maar de oudtestamentici van de vorige eeuw wisten dank zij hun inzicht de oudere, primitieve lagen van de latere en allerlaatste lagen in de boeken van Mozes te onderscheiden. Van *Mózes* zeggen wij maar deze opmerking deed hen slechts glimlachen. Zag het eenvoudige goedgegelovige kerkvolk dan niet dat het tweede deel van Exodus, het hele boek Leviticus en grote delen van Numeri duidelijk van *late* datum waren? Begrepen die dan niet dat deze onmogelijk uit de tijd van Mozes konden dagtekenen, maar het stempel droegen van de periode na de ballingschap? Van de priesters en levieten die als een welgeorganiseerde groep toen Is-

raëls geestelijk leven domineerden? Besfeuten die starre orthodoxen niet, dat dergelijke boeken onmogelijk uit de dagen van Mozes konden stammen, die, als er al ooit eens zo'n Mozes had geleefd, op zijn mooiste de aanvoerder van een troep uitgeweken slaven was geweest; een groep voor wie hij op zijn hoogst eenvoudige priesterlijke functies had waargenomen? Als Exodus en Leviticus ons wilden laten geloven dat Mozes anders was, een hoogontwikkeld man, dan boden die boeken niet een betrouwbare weergave van de feiten. Gelukkig dat deskundige mannen in deze eeuw hadden ontdekt dat de oorspronkelijke feiten in die boeken waren gekleurd, bijgewerkt, getouchéerd naar de opvattingen en ideeën in de dagen van Ezra e.a. aangehangen. Die waren in het kort deze dat, precies zoals Israël toen was ingericht, als een godsdienstige gemeente rondom een centraal heiligdom onder de leiding van de hogepriester, zo ook in de oude tijden de dagen van Mozes - duizend jaar tevoren - het volk in de woestijn als een religieus wel-ontwikkelde gemeenschap rondom een schitterende tabernakel met dito toebehoren had geleefd. Exodus-Leviticus-Numeri was een soort van retroprojectie uit de tijd na de ballingschap. De geschiedschrijving in die boeken die het zo liet voorkomen verdiende die naam niet maar was eerder een fictie; vroom bedrog zo men wil. En niet alleen de auteurs van die boeken van de Pentateuch, ten onrechte op Mozes naam gesteld, maar ook de auteur van Kronieken viel onder hetzelfde vonnis. Die zaak was in het kort deze: Israël had al een geschiedenis van de koningentijd in de boeken Samuel en Koningen. Naar het gevoelen van de kritiek stond die nog aardig dicht bij de werkelijkheid. Het portret van David, zoals dat in de beide boeken Samuel was getekend, zag er geloofwaardig uit. Er was natuurlijk wel iets op aan te merken, want helemaal werkelijkheidsgetrouw waren ook Samuel en Koningen niet in hun verslag. Een nogal geestelijk en prekerig eindredacteur had het oorspronkelijk verhaal dat een natuurgetrouwe weergave der

feiten bevatte - volgens de critici - van vroom commentaar voorzien. De lezer werd z.i. geacht de verhalen van Richteren en Samuel niet als een bundel heldensagen en liefdesgeschiedenissen te lezen maar als een stichtelijk werk met godsdienstige strekking. Maar goed, in de boeken Samuel kon je toch met weinig moeite de echte David herkennen, hem vaak op het leven betrappen. En vooral het tweede deel van 2 Samuel stond om zijn verhaalkunst hoog bij de critici aangeschreven. De held van het verhaal kwam er goed uit de verf. Je leerde er karakters peilen: een Joab, een Absalom, een David. De held van het verhaal werd niet gespaard.

Daarbij vergeleken kwam Kronieken er slecht af. Dat was geen geschiedschrijving. Dat was eerder verdichting. Van het portret daar getoond kende men David niet weer. De David van de boeken Samuel welteverstaan, de echte David, de man van vlees en bloed; de vechtjas, die een affaire had met andermans vrouw en haar echtgenoot op slinkse wijze uit de weg liet ruimen, die wel schuld beleed - dat hoorde er bij in een stichtelijk boek - maar die, en dat lag in de lijn, later veel te stellen kreeg met zijn eigen kinderen die elk "een aardje naar hun vaartje" hadden. Zie, dat is natuurlijk. Zo als ook de omstandigheid dat hij op zijn oude dag seniel was (2 Kon. 1:1v.) Op grond van deze voorstelling van zaken was volgens de geleerden de auteur van Kronieken ontmaskerd als onnatuurlijk. Hij was al bij voorbaat verdacht omdat hij zoveel zaken verzweg; zeg maar: in de doofpot stopte. Ware geschiedschrijving vraagt volledige opening van zaken. De naakte waarheid. Zo zou, om iets te noemen, dat aan de macht komen van David nooit zo glad verlopen kunnen zijn als de auteur van 1 Kron. 11 het wilde doen voorkomen. Immers de aanhangers van Saul waren er ook nog. En daar viel niet mee te spotten. Waarom, zo vroegen zij zich af, wordt Saul in Kronieken zo goed als dood gezwegen? En kon men zich al die bemoeienis met de toekomstige tempel voorstellen van iemand die nota bene zelf niet eens dat

heiligdom mocht bouwen? Er kleefde te veel bloed aan zijn handen, had de profeet tot hem gezegd. Maar wie wilde hem die oorlogen verwijten? Verder: zou de echte, natuurlijke David zich om de organisatie van het toekomstige tempelpersoneel, priesters en levieten, onderverdeeld in al die klassen, wel zo druk hebben kunnen maken? Zou hij daar nu wel idee voor hebben gehad? En zou hij - al zou hij zelf de bouwer niet worden - alvast al de materialen ervoor verzameld hebben? Is dat aannemelijk?

Zie hier wat nu al weer meer dan anderhalve eeuw is betoogd en met een veelheid van "argumenten" verdedigd. Ik weet wel, de posities zijn in de loop der jaren telkens weer wat bijgesteld. Maar tot vandaag toe is het schema intact en zijn invloed merkbaar in de studies die over het Oude Testament op de markt komen. Even sterk als in de biologie en de geologie laat het evolutionisme zich vandaag in de Bijbelwetenschap gelden. Geen kritikus die er zich in principe van heeft losgemaakt. Israëls religie is van een zeer primitief begin opgeklommen tot een zeer "geestelijke" hoogte, die haar beslag heeft gekregen in de liturgie en organisatie van de tempeldienst zoals die in de boeken Kronieken wordt getekend; en op rekening van David, de grote koning, wordt geschreven. Zoals de schrijver van Leviticus, ook een geesteskind van die postexilische periode, niet rust alvorens de groep uit Egypte gevluchte slaven in perfecte orde zich om de tabernakel met haar priesterschap leert.

De theorieën, die ik hier zo in enkele lijnen weergeef, zullen bij niemand in ons midden bijval ontmoeten. Van een gefingeerd geschiedenisbeeld, een opgesmukte, overtrokken voorstelling van zaken in een bepaald boek van de Bijbel, in dit geval Kronieken, willen wij niets weten. En ik ben er blij om. Ik ben dankbaar.

Dankbaar, maar niet voldaan.

Wat de Schriftkritici doen, daarmee houden wij ons niet op. Wij niet en onze predikanten niet.

Onze predikanten. Nu die naam is gevallen kom ik tot een volgend punt. Ik ga een stapje verder en kom zo nader tot mijn doel. Misschien zal iemand, of ook meer dan een, die hier vanmiddag mijn toespraak aanhoort, bij zichzelf zeggen: Wat u daar allemaal zegt dat is wel goed, maar om het te begrijpen moet je m.i. theologie gestudeerd hebben. In Kampen welteverstaan (aan de Broederweg mag er tegenwoordig wel bij)

Prachtig. Ik ben dankbaar voor het vertrouwen in Kampen gesteld. Maar opnieuw moet ik zeggen: Dankbaar, maar niet voldaan.

Want wij mogen hier niet eindigen met een compliment aan het adres van onze Theologische Hogeschool. Daar wordt gestudeerd en de theologie beoefend. In gebondenheid aan Schrift en confessie. Maar het zou niet goed zijn als dit alleen werd gedaan met het oog op een groep van geestelijke leiders, van clerici, die van de leken door een intellectuele kloof zijn gescheiden. Dan zou er reeds, hoe orthodox overigens die predikanten ook zouden worden gevormd, iets grondig mis zijn.

Deze opmerking maak ik niet op een predikantenconferentie of -congres, maar - en dat ben ik mij goed bewust - op de Bondsdag van onze mannen broeders. Dat zijn de vaders in gezinnen waar naar goede gewoonte iedere dag aan tafel uit de Bijbel wordt gelezen. Die voorlezers aan tafel dat bent U die ik hier nu voor mij zie.

Ik neem aan, dat bij die geregelde lezing, de boeken Kronieken niet worden overgeslagen. Als ik hier openlijk zou beweren of betogen dat dergelijke boeken geen deel uitmaken van de canon of er slechts aan de rand een plaatsje mochten hebben, zoudt U dat niet van mij accepteren en een aanklacht tegen mij indienen. En terecht! Als ik zou zeggen, dat zij tot het welzijn van ons geestelijk leven maar weinig bijdragen, zoudt U mij dat kwalijk nemen, want zulke dingen mag men niet hardop zeggen.

Toch meen ik wel eens te hebben gemerkt dat het, zo niet openlijk gezegd dan toch heimelijk door deze ofgene

werd gedacht. En dat is als het er op aan komt even erg.

Maar waaraan ligt dat dan? En als iemand de moed had voor de dag te komen en op mijn vraag antwoord te geven, kan ik al wel vermoeden wat dat zou zijn. Hij zou wijzen naar al die geslachtsregisters - negen hoofdstukken achter elkaar - direct in het begin van het eerste boek, en vragen: Wat heb daar nu aan voor je geestelijk leven? Voor je ziel, zoals men vroeger placht te zeggen?

En, gaat hij voort, daar blijft het niet bij, want verder in het boek is het weer zo: ver: lijsten en nog eens lijsten met namen en nog eens namen, die ons zo weinig meer zeggen vandaag. Namen zelfs die we bijna niet uitspreken kunnen. Als we ze al lezen, dan zijn ze zo gelezen en zo weer vergeten. En misschien heeft iemand wel eens in stilte de Auteur van de Bijbel, de HEERE, verweten: Waarom hebt U dat toch in Uw Woord laten opnemen?

Zie, dat zijn vragen, waar wij meezitten - en zo niet, d.w.z. ingeval het ons geen vraag is omdat het ons een zorg zal zijn hoe de Openbaring in dat ene boek Kronieken is verwoord, dan hoop ik dat het een vraag wordt waar we eens serieus over gaan nadenken: mee worstelen voor mijn part. Het is een van die vragen waarop de serieuze bijbellezer een antwoord moet krijgen. Een zaak waarin een weg moet geweest.

En daarom acht spreker hier het zijn taak om U vandaag mondeling en in de komende jaren - D.V. - in de vorm van schetsen, te trachten het inzicht in en de schoonheid en heerlijkheid van de boeken Kronieken te laten zien. Wij, die ze als een deel van Gods Woord aanvaardden, moeten hiermee aan het werk om ze als integraal deel van het Woord te waarderen.

Dominees maar ook kerkleden moeten inzicht verkrijgen. Laat de opmerking van Dr K. Roubos, in zijn commentaar op 1 Kronieken: "In de registers van de diverse Postilles kan men constateren, dat er maar weinig uit Kronieken gepreekt wordt, in verhouding veel minder dan uit andere bijbelhoeken..." in onze

kerkelijke praktijk geen bevestiging vinden. We moeten de boeken Kronieken weer leren lezen, eerbiedig lezen, zodat we niet alleen met de inhoud, maar ook met de vorm en zo met de boodschap van juist deze boeken vertrouwd worden.

En zo keer ik terug tot wat de titel is van mijn referaat - en we zouden ons beperken tot koning David - en vragen: Wat hebben we er aan dat ook in 1 Kronieken de geschiedenis van deze vorst nog eens wordt oververteld en dan op de manier waarop het daar gebeurt? Wat voor beeld schetst dit boek van deze vorst?

Is het in strijd met dat van de boeken Samuel? Op grond van een Schriftuurlijk vooroordeel zeggen we pertinent: neen. De Schriften zijn een.

Maar is het beeld toch niet in verschillende opzichten anders dan dat wat in de boeken Samuel en het eerste hoofdstuk van 1 Koningen wordt voorgehouden?

En nu is mijn antwoord: ja. Het is wel dezelfde David, die ons door de geschiedenis van de boeken Samuel zo bekend is geworden, maar hij wordt ons hier getoond onder een andere belichting; gefotografeerd van een andere gezichtshoek. Want het is waar, het beeld in Samuel geschetst toont ons hem van een menselijke zijde. We zeggen allemaal: Dat is David. Zo is hij. Het boek de Bijbel treft ons hier door haar volstrekte eerlijkheid. We kunnen ons slechts verbazen als we lezen wat hier allemaal aan het papier is toevertrouwd. En dat papier is "het heilig blad". Het is zo echt naar het leven getekend dat wij het zelf hadden kunnen zijn, dat we onszelf in hem herkennen. Nu bieden de boeken Samuel geen stof voor exemplarische Schriftbehandeling. Gezien zijn plaats in de heilshistorie kunnen we hem niet ten voorbeeld stellen, noch in kwade noch in goede zin. Toch zullen we David ook van deze zijde moeten leren kennen, anders was het in Gods Woord niet opgetekend. Denk aan Rom. 15:4 "Alwat namelijk te voren geschreven is, werd tot ons onderricht geschreven, opdat wij in den weg der volharding en van de vertroosting der Schriften de hoop zouden vasthouden." Welnu, mensen als David, "een mens

van gelijke bewegingen als wij", met zijn sterke maar vooral ook zijn zwakke zijden, zijn verwaardigd dragers van de monarchie te worden en voorvaders van de Zoon van God naar het vlees. Ja in deze man, die voortaan voor iedere volgende koning model zal staan, bereikt de monarchie onder Israel haar hoogtepunt. Geloofd zij God die zijn genade aan hem heeft groot gemaakt en Zijn belofte - 2 Sam. 7 - heeft waargemaakt. Veel is hem gegeven en veel is hem gegeven.

Er is echter nog een *andere* zijde die ook niet uit het oog mag worden verloren. En met het oog daarop is ons nu de geschiedenis van David nog eens in 1 Kronieken beschreven.

Dan moeten wij ook weten wat nu de auteur van deze boeken werkelijk beoogt. Hij heeft inderdaad zijn *eigen* doelstelling met het schrijven van dit werk, al is die wel *anders* dan hem van Schriftkritische zijde toegedicht wordt: de vergeestelijking van het aardse Israel tot een priesterstaat, die slechts na de ballingschap vorm kon krijgen. Kronieken zo zeggen wij wel, belicht David van een zijde die in Samuel en Koningen meer in de schaduw blijft. Welke is nu precies die doelstelling?

Dank zij het werk van twee uitnemende Oudtestamentici, die in de eerste decennien van deze eeuw onze kerken hebben gediend, hebben wij in deze zaak helderder inzicht gekregen.

De eerste is Prof. Dr. C. van Gelderen, destijds hoogleraar aan de V.U. In de eerste editie van het Bijbels Handboek, verschenen in 1935, schreef hij zijn boeiend artikel over de geschiedenis van Voor Azië met Egypte en Israel in het Oudtestamentisch tijdvak. In dit artikel legt de geleerde auteur voor de eenvoudige lezer rekenschap af van de wijze waarop hij de stof heeft ingedeeld. Heeft de argeloze Bijbellezer daar belang bij?, zo hoor ik U vragen. Ja inderdaad. Dit is een aangelegenheid van belang. Want wat doet Van Gelderen? In dit artikel beschrijft hij de historie van Israel zo, dat hij die - voorzover dat mogelijk is - met die van de volken en rijken er om

heen gelijk op laat lopen. Ik bedoel dit: in ieder tijdvak wordt wat in Israel plaatsvond beschreven in het raam van die bepaalde tijd. Dat is niet altijd zo gemakkelijk, maar een poging moet gedaan. Ook in oude tijden stond de Kerk midden in de wereld van haar dagen, van die of die periode en de kennis van zulk een tijdvak is een uitnemende hulp om van Israel ons een juister of beter beeld te vormen. Van alle perioden aldus beschreven krijgt echter *één* een heel bijzondere aandacht. Omdat ze van zo bijzonder belang wordt geacht; van zoveel belang, dat we volgens Van Gelderen hier zelfs een scheidslijn mogen trekken om de hele stof in tweeën te verdelen. Ik weet wel dat dit gedaan wordt om redenen van overzichtelijkheid maar zo iets doet men toch niet willekeurig. Volgens Van Gelderen moet de grote scheidslijn in de historie van het O.T. *getrokken* bij de regering van David. Ik citeer: "Een geschikt punt in dezen zin, dat het zowel bij Israël als bij de verschillende heidensche volken werkelijk het beginpunt van een nieuw tijdperk betekent.... kunnen we wel vinden. Omstreeks het jaar 1000 v. Chr. verkeerden alle grote rijken van het Nabije Oosten min of meer in een staat van inzinking: Egypte, Assyrië, Babylonië, Elam. En juist in dezen tijd verkrijgt Israël onder David een wereldpositie. In de eeuwen, die aan Davids koningschap voorafgaan, is er vanzulk een wereldpositie geen sprake.... Tot een wezenlijke wereldpositie kwam Israël pas onder David. Hier ligt, voor de historische stof, die we gaan behandelen, de duidelijkste horizontale insnijding." Tot zover Van Gelderen.

Wat heeft ons dat nu te zeggen? Niets? Moeten we dit alleen maar voor kennisgeving aannemen? Moet onze commentaar zijn: Tja, zo is het nu eenmaal gelopen en verder kunnen we daar niets uit afleiden? Ik ben heimelijk bang dat we zo nog wel eens met de Bijbel en het Bijbels verleden omgaan. En de Bijbelse geschiedenis en de waarde ervan afmeten, naar wat wij ervan vinden of naar wat ons in ons leven belangrijk voorkomt. Dat is niet goed. Wie de Bijbel ge-

looft, zegt te geloven, moet beginnen het oor eerbiedig te luisteren te leggen om goed op de vangen *wat* ons daar wordt verteld, op *WELKE PLAATS* het wordt verhaald en *hoe* het wordt verhaald. En we durven zeggen: Niet toevallig was David juist toen - in dat tijdsgewricht, dat als de grote insnijding in de geschiedenis van het O.T. kan worden beschouwd - koning.

Maar nu verder. Wat baat het U dat gij - kerklid van vandaag - het zo moogt geloven en bezien? Nu kom ik tot de andere, tweede hoogleraar, die hier de Kerk een grote dienst heeft bewezen: Prof. Dr. A. Noordzij. Van zijn publicaties noem ik nu speciaal de Korte Verklaring op de boeken Kronieken. Met de hem gegeven gaven heeft hij ons, als we er tenminste niet tegen op zien eens een boek bij de Bijbel te lezen, het oog geopend voor de plaats en betekenis van de boeken Kronieken.

Weer kom ik tot de vraag, waarom de geschiedenis van David en zijn opvolgers, reeds uitvoerig in Samuel en Koningen beschreven, na zoveel eeuwen, - we zijn hier na de ballingschap - nog eens weer wordt verteld. Deed de Kroniekschrijver dat misschien omdat hij in twijfel trok dat de inhoud van die boeken aan het Israël van zijn dagen bekend zou zijn? Ik meen neen. Integendeel, de inhoud van die boeken wordt klaarblijkelijk verondersteld. Niettemin gaat hij opnieuw die historie verhalen, zij het op een d.w.z. op de hem eigen wijze, die van Samuel en Koningen nogal verschilt. We hoorden dat de Schriftkritiek voor die wijze geen goed woord over heeft. Het is een echte theocratie. En dan wordt het woord gebruikt in misprijzende zin, die u ook proeft in de omschrijving van Koenen-Endepols in hun Handwoordenboek van de Nederlandse Taal: Theocratie (priesterheerschappij; regering waarbij de geestelijke overheden tevens het staatsbestuur in handen hebben). De tendens van deze boeken zou anti-monarchaal zijn; Israël was een priesterstaat - en was dat ook altijd geweest - waar de hogepriester en niet de koning de centrale figuur was.

Nu is het Noordzij die er de aandacht op vestigt dat de auteur van de boeken Kronieken zich inderdaad laat leiden door de idee van de THEOCRATIE. Maar nauwkeurig vertaald is dat niet: priesterheerschappij (met alles wat een mens daartegen kan innemen) maar: GODS-REGERING. Noordzij, K.V. Kronieken II, blz. 42 zegt dat het moet verstaan worden in de zin, die Flavius Jozefus in zijn "Tegen Apion II 16, daaraan gaf: een Godsstaat, waarin God zelf door vaste instellingen regeert, naar zijn aard een vrede-rijk (I 17:9), waarin "de man van rust" koning is (I 22:9), waarom dan ook Gods woning verre moet zijn van bloed (I 22:8; 28:3). Een Godsstaat, d.i. de Here de eigenlijke koning van Israël (II 9:8; 13:8); alles is des Heren eigendom: land (II 6; 27), steden (I 19:13), volk, tempel, leger (II 14:12), krijg (II 29:5; 32:8)" enz. Dit alles schrijft Noordzij, nadat hij uitvoerig in zeven punten Wellhausen, volgens wie de schrijver van Kronieken een tempelkroniek of een kerkgeschiedenis of een godsdienstgeschiedenis heeft willen geven waarbij alles zou cirkelen om de tempel en de priesterschap en voor wie de koning slechts een tweede- of derde-rangsfiguur zou zijn, heeft weerlegd.

We geloven dat Noordzij goed heeft gezien, en de zin van dit boek gegrepen. En zo is het bepalend voor onze beschouwing van deze boeken. Wat heeft het ons te zeggen, zo vragen we, dat bepaaldelijk de *koning* in het middelpunt staat? En niet de (hoge)priester? Is dat niet geestelijker, vromer? Terwijl een koning uiter-aard zoveel aardser is? Op deze vragen ga ik gaarne in.

Al behoren de beide boeken tijdrekendkundig tot de laatste van het Oude Testament - in de Hebreeuwse canon vormen ze het slot - we zij hier toch nog helemaal in het klimaat, de wereld van het Oude Testament. En U weet, in het O.T. komt het accent heel sterk te liggen op de wereld van de zichtbare, tastbare dingen. Men heeft nog al eens gezegd dat het Oude Testament daarom minderwaardig zou zijn in vergelijking met het Nieuwe, waar het onzienlijke, het innerlijke het

eigenlijke was. Ik denk hier aan de visie van Prof. J. Ridderbos. Voor ons daarentegen is het O.T. hier niet minder dierbaar of minder bruikbaar om! Het Oude Testament is namelijk het niet toevallig, maar NOODZAKELIJK tussenstadium waardoor de HEERE tot de Dag van Jezus Christus wil komen. Geen Nieuw Testament zonder het Oude dat daaraan voorafgaat. Dat Oude Testament kan niet gemist. Waarom is dat Oude Testament naast het Nieuwe dan van blijvende betekenis? Wel, hier heeft, of liever: hier schept zich God de gelegenheid in de wereld der zienlijke dingen, waarin wij allen vandaag nog moeten leven en onze weg vinden in een heus verbond met God, alvast van te voren af te beelden wat Hij eens in Zijn Zoon volkomen realiseren zal: De Theocratie. Op de volle verwezenlijking daarvan wachten we nog, maar we troosten ons dat onze Heiland en Middelaar in principe de beslissende stappen heeft gezet tijdens Zijn leven op aarde, in lijden, sterven en opstanding. Ook in de opvaart ten hemel. Want dat is geen afscheid van de aarde, maar het treffen van voorbereidingen voor het verenigen van die aarde beneden met de hemel hierboven tot het ene vreedrijk, waar HIJ koning zal zijn; alles en in allen.

Het uiteindelijk vreedrijk toeft nog. Dat rijk zal zich eens uitstrekken over het gehele rond der aarde, ja het gans heelal omvatten. Wij geloven het maar zien het nog niet. We wandelen door geloof, niet in aanschouwen. Maar gelovend in het Nieuwe Testament, bezitten we in de tastbare dingen van het Oude Testament a.h.w. een onderpand, een garantie, dat zoiets als het zichtbaar vreedrijk er komen kan en ook komen zal. En in plaats van over de oude bedeling geringschattend ons uit te laten, als zou dat maar zienlijk en daarom maar uiterlijk en derhalve maar minderwaardig zijn, moeten we liever onze God danken - want deze God is onze God - dat Hij in zijn welbehagen de dingen zo heeft geleid. Dat Hij ons een Christus - en een David - heeft gegeven. Zijn Koninkrijk en kracht en heerlijkheid die eens op de grote dag van

Christus voor het oog van alle volken zal worden onthuld, is in David, zijn zwakke afschaduwing al zichtbaar geworden voor het oog der volken. Ja zeker, in de regering van David, de herdersknaap uit het armelijke Bethlehem, die werd geroepen tot de troon; en dan de troon niet maar van een monarchie van een volk, een onder de vele. Maar van de *Theocratie over het volk*. Israël, het begin van de Kerk aller eeuwen.

Juist in de tijd waarin hij leefde werd deze David een belangrijk figuur. Hoe kon hij dat worden? Omdat hij de wind van zijn tijd mee had. Dat is wel eens gezegd van grote mannen: een Rembrandt, een Vondel, een Bach zouden groot zijn niet alleen omdat ze door hun talenten uitblonken maar evenzeer omdat ze de wind van hun tijd mee hadden. Als ze vandaag moesten schilderen, dichten of componeren zouden ze verdienstelijke, maar allerminst grote kunstenaars zijn geweest. Het is de bekende Godfried Bomans die zich in een van zijn overpeinzingen in die geest uitlaat. Misschien heeft hij gelijk, maar het is een abstracte redenering die zich nooit laat verifiëren. Wat David, voorzeker een groot man, en dat in veel opzichten, betreft, niet dank zij menselijke capaciteiten heeft Hij zich omhoog gewerkt, maar zijn God wees hem zijn plaats. En als hij de wind van zijn tijd heeft meegehad, wel, dat was het JAHWE die toen gunstige winden heeft laten waaien om volk en koning in dat gunstige klimaat tot grote bloei te brengen. God, de Theos, het eerste lid van het woord theocratie, heeft de loop van het wereld gebeuren zo bestuurd, dat Israël toen geëerd werd onder de naties en zijn koning gerespecteerd boven anderen.

Die hoofdgedachte ontdekt U steeds weer in de boeken Kronieken. Noordt zij wijst er op dat in de geslachtsregisters, in de wijze waarop het genealogisch materiaal is gerangschikt en ook de ruimte die aan een bepaalde stam wordt gewijd, de lijnen al vanaf hoofdstuk 2 van het eerste boek duidelijk wijzen in de richting van de stam van Juda en het huis van David. Drie hoofdstukken zijn hieraan besteed.

Van alle andere stammen delen Simeon en Benjamin, steeds door hun ligging zo nauw met Juda verbonden, kennelijk in de glorie door breder aandacht van de auteur. En, dan, na Juda, ontvangt ook de stam van Levi aandacht. Levi zal zijn rol spelen in de theocratie, maar niet de overheersende. Levi is groot in het dienen onder David.

Zo is er ook veel aandacht voor de koningsstad Jerusalem (zie hfs 9) Levieten wonen in de Davidsstad. Om aan de grootheid van de *Koning* van Israël luister bij te zetten. De tempel komt daar waar de koning woont. In tegenstelling tot wat de kritikus Wellhausen de auteur van Kronieken toedicht, is inderdaad de koning de beheersende figuur. De koning, niet de hogepriester, is Gods vertegenwoordiger op aarde. Zodoende zien we hem ook optreden als leider bij cultische plechtigheden. Van koning David lopen de lijnen terug naar Israëls eerste vader, Abraham, op het verbond met welke aartsvader de auteur menigmaal zal teruggrijpen; en verder reiken de lijnen terug, n.l. tot Adam, de eerste mens. Het is een punt van serieuze discussie geweest of, en zo ja welke rol Adam is blijven spelen in de geschiedenis van het O.T. Het boek I Kronieken begint met *hem* in hfs 1:1 op zijn snelle tocht door de keten der geslachten.

Aan de andere kant worden de lijnen zo getrokken dat ons duidelijk worden moet dat David, van hoe grote betekenis ook, het einde nog niet is. Davids koningschap, zegt Noordzij, is bestemd zich tot hoger niveau te verheffen. (vgl. K.V. blz. 42)

Telkens ontmoeten we in deze boeken naast de koningen de priesters, aan wie de eigenlijke cultische handelingen voorbehouden zijn. En voorts de profeten. Israëls levend geweten noemt Noordzij hen. (K.V. blz. 41) Prof. Drs H. J. Schilder, mijn voorganger, heeft voor hun optreden in de boeken Kronieken bijzondere aandacht gevraagd (vgl. zijn "In Sion is het Woord nabij", Groningen, 1976). Die profeten stellen zich, zo nodig, tegenover de koning op, niet om hem dwars te zitten, maar om de the-

ocratie in het goede spoor te houden. Deze toestand roept om Degene die Koning en Profeet en Priester in enen zal zijn: Jezus de Christus. Een theocratisch koning onder het O.T. laat de priester in waarde en trekt zich het woord der profeten aan. De Grote Koning der toekomst verenigt al die kwaliteiten in Zijn Persoon.

Die Godsregering zal, omdat het een Gods regering is, eens de hele aarde, het ganse wereldrond omspannen. Daarom wordt in Kronieken Israëls samenhang met het ganse menselijke geslacht in het licht gesteld. Er wordt mee gerekend - al in die tijd! - dat er op de ganse aarde mensen worden gevonden wier hart onverdeeld op Jahwe is gericht. (II 16:9). Juist in de periode na de ballingschap toen de Dag van Christus Jezus, de Zoon van David, steeds nader kwam en de tijd langzamerhand was gekomen om van het O.T. tijdvak de balans op te maken, heeft de auteur van onze boeken zich gedrongen gevoeld die zijde van de geschiedenis nog eens scherp in het licht stellen. Hoe hij zich van zijn taak heeft gekweten, daarvan leggen de beide boeken getuigenis af. Daarom, lezer van uw Bijbel, tolle leeg; Neem en lees.

Na al het reeds gezegde wil ik thans nog op enkele bijzonderheden nader ingaan om de geest die door dit boek vaart te proeven en de bedoeling beter te begrijpen. Overeenkomstig de titel beperken we ons tot David. Daarbij letten we op deze drie momenten:

- 1) De theocratie zoals die toen gestalte kreeg in een heus koninkrijk hier op aarde.
- 2) De theocratie zoals die afhankelijk was van de inwoning Gods in de Ark en de tabernakel.
- 3) De theocratie, waarin de eer en heerlijkheid van de koningen der aarde wordt ingedragen.

1) Wie de bedoeling van de auteur in het oog houdt neemt hem niet kwalijk dat hij Saul slechts een enkele maal noemt en van diens zoon Isjbosjet helemaal zwijgt. Zij zijn niet dienstig voor het doel. Ons valt op dat de vorst van het volk als een

vors* in de kerk optreedt tot wie het volk zic' ergadert (vgl. K.V. I, blz. 100). In dit boek wordt over Israël - een echt volk onder een heuse koning - zo vaak als over een vergadering, een gemeente, een kerk gesproken. Israël, de kerk aller eeuwen, is bestemd uit te groeien tot de bevolking, het volk dat de nieuwe aarde bewoont.

Als koning staat David boven en toch is hij tegelijkertijd ook weer lid van die gemeente, hun vlees en bloed. Reeds onder Saul, in vernedering en vervolging, was hij, hoewel niet officieel, de erkende leider. Hoezeer gelijkt hij hier op de Christus. Daarom zal hij ook in de toekomst Gods volk weiden, zo weten zij vanaf het begin.

David sluit een verbond met het volk, waarbij de wederzijdse rechten en plichten worden vastgesteld. Het koningschap in Israël is constitutioneel. Door de zalving ontvangt David verder de Geest. Die Geest openbaart zich machtig in koning EN volk. Ook in het volk. Met geheel Israël - in overleg met het gehele volk - gaat hij Jerusalem veroveren. Het is dus geen privéliefebberij van de koning om Jebus zijn hoofdstad te maken. Ook het volk moet er zich thuis voelen.

De stad moet veroverd. Er moet voor gestreden. Als het moet is het boek Kronieken niet wars van strijd; dan moet er gestreden; voor de goede zaak welteverstaan. Jerusalem wordt ook versterkt (11:8) want de theocratie manifesteert zich in een vijandige wereld, waar tegenstanders complotteren (Psalm 2)

Het volk is *weerbaar*, bepaalt de helden. Laten we hfst. 11 lezen zoals onze kinderen een spannend boek, met rode oortjes. Hartverwarmend is het relaas van hun dappere daden. En dan neemt hfst. 12 ons nog even mee terug het verleden in om ons te laten zien hoe diepe wortels die genegenheid tot de koning wel had in het hart van de helden. We wisten al wel uit 1 Samuel van al die mannen die zich om David schaarden maar, laten we eerlijk zijn, een al te hoge dunk hadden we van dit gezelschap niet. Hoe goed en nodig is het nu ook eens de keer-

zijde van de medaille te zien. En dat David een figuur was die toen niet ergens in hoger sferen zweefde, maar met zijn beide benen op de begane grond stond, leert ons die prachtige passage I 12:16-18 waar David die Benjaminiten en Judeeërs met gepast wantrouwen tegemoet treedt. Ze mochten hem eens verraden. Toen vervulde de Geest Amasai, den aanvoerder van de dertig: De uwe, o David; met u, o zoon van Isai! Heil, heil u! Heil hem die u helpt! Want u helpt uw God! Wat een belijdenis!

Als David gekroond wordt zijn ze er bij, die helden. I 12:38 stelt die eensgezindheid, dat eensgeestes zijn, in het licht. En hoe uitbundig hebben ze toen feest gevierd.

Nog vaker zullen we in dit boek van strijd horen. Strijd tegen de Filistijnen (hfs 14), Arameeërs (18), Ammonieten (19) en nog eens de Filistijnen (19) bij welke laatste ook hier de nadruk valt op die reuzen. Naar ons idee zijn reuzen zonderlingen, eerder medelijwekkende figuren. Voor de Filistijnen daarentegen waren het een soort supermensen. Lengte en polydactylie onderstrepen dat. Als zij Israël honen raken ze aan de God van Israël en dat worden ze gewaar.

Duidelijk merken we dat Israël naar buiten sterk is, omdat het innerlijk sterk is. Bezield door de Geest van boven. Enthousiast in de volle zin des woords. En dat zo lang voor Pinksteren.

2) Sprekend over het enthousiasme zullen we nog dieper moeten boren. De theocratie is de heerschappij van God de Almachtige. Het is ook de regering van God de Heilige.

Welbeschouwd is Israël altijd al een theocratie geweest, ongeacht de omstandigheid of er een koning is.

Bij Gods manifestatie op de berg Sinai wordt Israël een koninkrijk van priesters genoemd. Priesters zijn zij allen. Buitendien is er dan nog een bijzondere *stam* van priesters, bemiddelaars aan Gods altaar. Verzoening was het eerste waaraan dit volk, afgezonderd uit alle andere, behoefte had. Verzoening moest gedaan en is gedaan, daar en toen; in de tabernakel,

voor de ark. Onderpanden van Gods genaderijke tegenwoordigheid onder het volk. Schitterende voorwerpen. Ja, en toch....

De geschiedenis van de "lotgevallen" van tent en "kisttroon" was niet altoos verblijdend; en ook niet verheffend. In het begin van 1 Samuel moeten beide zelfs krenkende vernederingen ondergaan. De tent vanwege de "bediening" en de onwaardige praktijken van de zonen van Eli. De ark, doordat ze werd buitgemaakt door de Filistijnen. Al verhaalt de auteur van Kronieken het niet, die geschiedenissen zijn toch als bekend verondersteld. Want de ark wordt opgevoerd.

En we zeggen na wat Paulus schrijft in Efeze 4:9: "Wat betekent dit: Hij is opgevaren, anders dan dat Hij ook nedergedaald is naar de lagere aardse gewesten? Paulus spreekt daar van Christus, ja, maar ook van de ark, die lang voor Christus op aarde kwam Gods inwoning bij zijn volk verzinnebeeldde en waarborgde. In de gang van de Ark is God zelf vernederd.

In de dagen van Saul - (13:3) hier wordt deze koning dan eens genoemd - hebben wij ons om haar niet bekommerd... David gaat er dan iets aan doen en beraadslaagt met het volk; daar zijn de militairen en priesters bij. Het volk wordt er in gekend. Maar de koning heeft de leiding. Toch is de opvaart der ark niet enkel een triomftocht. *Hier lopen de zaken nu eens niet zo vlot in het boek Kronieken.* Het gaat met horten en stoten dat vervoer van de ark op een wagen. Dat is niet zoals het behoorde en dat heeft de auteur van ons boek dwarsgezet, want hij staat er langer bij stil. Wat de auteur van Samuel in één hfst. verhaalt, vergt in Kronieken drie hoofdstukken. Er is een misstap begaan. Er valt een dode. Dit moet weer rechtgezet. (I 15:1 en 2).

Is dat rechtgezet, dan kan het vervoer naar Jerusalem verder ongehinderd voortgang vinden. Zo wordt het een vreugdetocht. Met muzikale omljsting; we maken kennis met de bekende Heman, Asaf en Ethan. Maar hun namen, hoe vaak ook gehoord, blijven toch in

onze voorstelling alleen maar namen. (I 15:16v.) God vaart voor het oog met gejuich omhoog, kon de Kerk toen, lang voor Christus' hemelvaart al zingen. Maar terwijl op hemelvaartsdag *de hemel* zich opende om de Koning te ontvangen, is de bestemming van de ark voorlopig *een tent*. Maar een tent. En nog niet eens De TENT = tabernakel, want die stond toen in Gibeon. Als men het goed beschouwt is het een onhoudbare situatie. Wat God had samengevoegd was voor lange tijd gescheiden. Een schaduw over Davids regering. De theocratische koning heeft moeten leren daarmee te leven. En hij heeft geleefd (en niet gekniesd) in de ware zin van het woord. "Laat mij leven dan zal ik U loven" was zijn devies. GOD is geloofd daar in die tent.

Door koren en korpsen. Iets nieuws in vergelijking met het boek Leviticus, dat met geen woord van muziekinstrumenten in de dienst des HEEREN rept. Ze zijn er niet tot David ze ineens introduceert. We zien David die zulke initiatieven durft te nemen op één lijn staan met Mozes. Wat de zangers en speelliedentengehore brengen is een samenvoeging van Psalmfragmenten uit de 96e, 105e en 106e Psalm.

In dit verband gewaagt Kronieken ook van Davids plan een tempel te bouwen. Z.i. mag de theocratie, die in Davids paleis zijn politieke centrum heeft, het zonder een religieus centrum niet stellen; die zaak heeft de koning bezig gehouden. Hij koesterde een plan en, hoeveel hem ook is vergund, *niet* de uitvoering van dit plan waaraan de profeet te haastig zijn fiat had gegeven. Om verschillende redenen werd deze koninklijke wens niet ingewilligd. De eerste was, volgens Samuel en Kronieken beide, dat Jahwe al eeuwen lang in een tent had moeten wonen en daar nimmer zijn beklag over had gedaan. Alsof Hij, God, er zich bij had neergelegd dat leven op aarde een leven van reizen, trekken en omzwerven was. Een tweede reden was dat David - maar dat horen we pas later - (1 Kon. 5:3) wegens de oorlog, die zij (anderen dus) tegen hem voerden, niet in staat was voor

den naam van den Heere zijn God een huis te bouwen. Een derde reden was, en dat zegt David zelf een paar maal in het boek Kronieken, dat hij het huis Gods niet mocht bouwen omdat "gij veel bloed voor mijn aangezicht ter aarde hebt doen vloeien." (I 22:8; 28:3). Een tegenslag voor de koning.

Maar een goed theocratisch koning weet te luisteren. Het luisteren naar het woord van de Theos houdt de theocratie overeind. Zijn God heeft een plan, waar Davids plannen zich bij zullen moeten aanpassen. "Al uw vijanden heb Ik voor U uitgeroeid. Ook zal Ik U een naam maken gelijk dien van de groten der aarde. Ik zal een plaats bepalen voor mijn volk Israël en het planten, zodat het op zijn eigen plaats kan wonen en niet meer vopgeschrikt wordt, en zonder dat boosdoeners het mishandelen zoals vroeger, sedert den tijd dat Ik richters over mijn volk Israël heb aangesteld." Dat alles had David toch maar. (I 17:8, 9). En dan in vs. 10 vervolgt Jahwe: "De HEERE zal U een huis bouwen. Wanneer uw dagen vervuld zijn om tot uw vaderen te gaan, dan zal Ik uw nakomeling na u doen optreden, een van uw zonen, en Ik zal zijn koningschap bevestigen. Die zal mij een huis bouwen, en Ik zal zijn troon voor immer bevestigen..." Een vraag: Wie is die zoon?

Salomo, zeggen wij. En inderdaad, die was het die later de tempel heeft gebouwd. Maar is het hier gezegde toch ook niet op een ànder van toepassing? Noordt zij zegt "dat zij aan den inhoud van des Heeren belofte geen recht doen, die meenen, dat hier uitsluitend van Salomo en diens naaste nakomelingen sprake is. Hier wordt zonder twijfel, gelijk ook tal van Joodse exegeten hebben gezien, de aandacht gericht op den komenden "David", van wien in latere dagen Ezechiël spreken zal (34:2, 24). Van daar dat en in Lukas 1:32v. en in Hebr. 1:5 van deze belofte van den Davidszoon gezegd wordt, dat ze in den Heere Jezus hare vervulling heeft gevonden."

Theocratisch vorst zijn betekent hier in concreto voor David: leven voor de toekomst. Dat is ten eerste bereid te zijn

met zijn zoon Salomo, de vorst van de sjaloom, de eer te delen. Ieder van hen heeft in zijn tijd en op zijn wijze een belangrijke bijdrage tot de verwezenlijking der theocratie te leveren. Voor één man is het te groot. Maar zelfs Salomo in al zijn heerlijkheid is het einde niet! Salomo, die dan de tempel mag bouwen, is op zijn beurt ook weer een tussenstation (als ik me zo mag uitdrukken) om tot Diegene te komen, die met recht kan zeggen: Meer dan de tempel is hier." Of ook: "Ik ben de tempel". Eens zal er een theocratisch vorst ontstaan die niet minder dan de *belichaming* van de tempel zal zijn. Koning en priester in enen. En een profeet om Hem tot de orde der theocratie terug te roepen, heeft hij niet nodig, want Hij is zelf profeet. DE PROFEET. In Hem bereikt de Theocratie de Voleinding. Wat daatvóór plaats vindt, het blijkt uit de historie van ark en Tabernakel, is een theocratie op weg, onderweg.

Met het oog op de komende glorie zien we nu David de rest van zijn dagen leven. Naar vermogen, binnen de hem gewezen grenzen, wijdt hij zijn krachten aan de zaak des HEEREN. Daarin is hij groot geweest. Wie van Davids misère veel weet te verhalen, zijn zonden en die van zijn kinderen breed uit te meten, mag aan die grootheid niet voorbij gaan. Ook dat was de echte David. Te strijden viel er niet meer in die laatste jaren. De koninklijke macht, de monarchie in de theocratie, was politiek gezien, stevig gevestigd. De priesterdienst vond voortgang, zij het merkwaardig genoeg, niet op één maar op twee verschillende plaatsen. Het zij zo. Pas Davids zoon zal de inventaris van Gibeons tabernakel en de ark in Jerusalem onder het ene dak van zijn schone tempel mogen verenigen. In dat blij vooruitzicht, dat hem streelt, zit David de theocraat niet met zijn handen in de schoot. Het bouwen is hem niet vergund. Maar bouwmaterialen te verzamelen is hem niet verboden. En evenmin het bepalen van de plaats waar eens de tempel zal worden opgetrokken. Dat is de positieve zijde van de anders zo droevige historie van de volkstelling en het al-

taar op Ornans dorsvloer. In het raam van het boek Kronieken begrijpen we ook beter het verkeerde van de volkstelling als ook de vermelding van Satan als degene die David daartoe aanzet. (Tijdens de pauze werd n.a.v. dit punt, het verschil tussen 2 Sam. 24:1 en 1 Kron. 21:1, een vraag gesteld). Bij een volkstelling rekent en telt men alleen mannen die het *zwaard* dragen. *Militaire* overwingen geven hier de doorslag. Maar, zo vragen wij, wat valt er nog te strijden nu Jahwe David rust heeft gegeven van al zijn vijanden rondom. Was David dan toch niet tevreden met zijn deel? Moest zijn monarchie uitgebreid misschien? Dat zou tegen de belangen der theocratie indruisen. In de tijd na de ballingschap heeft de auteur van Kronieken hier, duidelijker wellicht dan de auteur van Samuel, de toeleg van de Satan, de grote tegenstander te zien, wie het er om te doen was Gods Rijk ten onder te brengen. Het is voorts merkwaardig dat een man als Joab die ons allesbehalve sympathiek is, dit heeft door gehad, n.l. dat David hier op het verkeerde spoor was. Maar David had toch vroeger ook oorlogen gevoerd? Zeker, maar dat was toen. Toen werden die oorlogen ook in de goede geest gevoerd met spontane deelneming van het volk. Toen moest de wereld weten dat de God van het zo lang vertrapte volkje Israël de *God der ganse aarde* was. Nu Davids leven het einde nadert weten ze dat wel. De theocratie in politieke zin is zichtbaar.

Davids zonde wordt verzoend. Uit die vergeving levend, begint de oude koning al het voor de tempelbouw benodigde materiaal te verzamelen: stenen, ijzer,

koper, cederhout, zilver en goud en kostbaar gesteente. De Tyriërs varen er wel bij. De buit in vele oorlogen behaald doet nu goede dienst, want ze wordt ondergeschikt gemaakt aan DE DIENST VAN DE GOD VAN ISRAËL DIE DE GOD DER GANSE AARDE IS. DE KONINGEN DER AARDE BRENGEN HUN HEERLIJKHEID EN EER IN HAAR. Openb. 21:24.

Maar de poorten moeten nog wel bewaakt. Het visioen van het nieuw Jeruzalem is nog niet gerealiseerd. En David organiseert alles en smaakt het genoeg en het ook te zien functioneren: de priester-groepen en de Levieten; de tempelmuzikanten die BEZIELD spelen; of: al spelend profeteerden. Er zit muziek in het boek Kronieken, vergadering. Het is een feestelijk boek. Wilt U dat wel bedenken en nooit vergeten zolang u dit boek bestudeert. En wilt U ook nuchter blijven. Het boek dat ons aan het eind van de oude bedeling zo zeer op de hemel wijst, tilt ons niet in een keer de hemel in. Wij zijn nog op aarde, waar poortwachters en lagere en hogere tempelbeambten de grote schat moeten bewaken.

Zo loopt dit boek 1 Kronieken uit op de grote vergadering met de vertegenwoordigers van het volk; de gemeente is weer vertegenwoordigd als in het begin van zijn regering. En geen seniel oud man, maar een koning die nog capabel is de zaken te behandelen, leidt zijn zoon plechtig in tot de grote dienst. Ook dat was koning David. Theocraat bij de gratie Gods. Wie hem wil leren kennen houde dit beeld voor ogen; een verre voorafbeelding van Christus in zijn heerlijkheid.

Dank U.

samen verder

ds. O. J. Douma

Toen Eva luisterde naar de satan en at van de vrucht, die verboden was, viel ze in zonde en werd tegelijkertijd een gevaarlijke vrouw. Want ze gaf ook aan

haar man. Ze wilde in de zonde niet alleen staan, maar sleepte haar man mee. Eva wilde samen verder. Toen God de tweede Adam zond, is de